

Jakub Mrożek

Kontrola i nadzór administracyjny w sądownictwie powszechnym

Rozprawa doktorska nagrodzona w ramach III edycji
Konkursu na najlepszą pracę doktorską i habilitacyjną z zakresu nauk prawnych
organizowanego przez Instytut Wymiaru Sprawiedliwości w Warszawie

RECENZENCI *prof. dr hab. Jolanta Jabłońska-Bonca*
dr hab. Bartosz Majchrzak, prof. UKSW, prof. IWS

KOREKTA *Ewa Sadowska*

SKŁAD, ŁAMANIE *Wiaczesław Kryształ*

PROJEKT OKŁADKI *Zofia Pawluk*

Na okładce wykorzystano reprodukcję obrazu *Roundel with Susanna Before the Judge*

Copyright © by Instytut Wymiaru Sprawiedliwości, Warszawa 2022

ISBN 978-83-67149-16-7

WYDAWNICTWO INSTYTUTU WYMIARU SPRAWIEDLIWOŚCI

ul. Krakowskie Przedmieście 25, 00-071 Warszawa

SEKRETARIAT tel.: (22) 464 92 24, fax: (22) 464 92 23, e-mail: wydawnictwo@iws.gov.pl

DRUK, OPRAWA „Elpil”, ul. Artyleryjska 11, 08-110 Siedlce

Spis treści

Wykaz skrótów	13
I. Akty prawne	13
II. Publikatory	15
Wstęp	17
ROZDZIAŁ 1. Władza sądownicza – podstawowe ustalenia terminologiczno-pojęciowe	25
1.1. Władza sądownicza w znaczeniu instytucjonalnym – wstępne założenia	25
1.2. Wyróżnienie władzy sądowniczej na tle polskich rozwiązań konstytucyjnych	27
1.2.1. Kształtowanie się instytucji władzy sądowniczej – perspektywa historyczna	27
1.2.2. Kwestia krzyżowania się władz a wyodrębnienie władzy sądowniczej	33
1.2.3. Problem typizacji konstytucyjnych <i>quasi</i> -judykacyjnych instytucji	38
1.2.3.1. Sądy dyscyplinarne zawodów zaufania publicznego	38
1.2.3.2. Sejmowa komisja śledcza	41
1.2.3.3. Krajowa Rada Sądownictwa	45
1.2.4. Wnioski	50
1.3. Identyfikacja sądownictwa powszechnego	51
1.3.1. Kontekst władzy sądowniczej	51
1.3.2. Kontekst wymiaru sprawiedliwości	57

- 1.3.3. Strukturalne zróżnicowanie sądownictwa powszechnego . 62
 1.4. Uzasadnienie zawężenia zasięgu docelowo zamierzonej analizy . 72

ROZDZIAŁ 2. Problematyka transpozycji pojęć kontroli i nadzoru w kontekście specyfiki funkcjonowania sądownictwa powszechnego	75
2.1. Kluczowe uwarunkowania	75
2.2. Kontrola w ujęciu doktrynalnym – perspektywa nauki prawa administracyjnego	80
2.3. Kryteria kontroli	87
2.4. Rodzaje kontroli	89
2.4.1. Informacje ogólne	89
2.4.2. Kontrola wstępna	93
2.4.3. Kontrola faktyczna	93
2.4.4. Kontrola następcza	94
2.5. Kontrola operacyjna	96
2.6. Szczególny charakter kontroli instancyjnej	98
2.6.1. Rodowód kontroli instancyjnej	98
2.6.2. Istota instancji	98
2.6.3. Specyfika kontroli instancyjnej	103
2.7. Nadzór w ujęciu doktrynalnym – perspektywa nauki prawa administracyjnego	105
2.8. Rodzaje nadzoru (wybrane przykłady).	109
2.8.1. Informacje ogólne	109
2.8.2. Klasyczna perspektywa nauki prawa administracyjnego – nadzór weryfikacyjny oraz nadzór dyrektywny	110
2.8.3. Nadzór penitencjarny	112
2.9. Nadzór w ujęciu procesowym, ze szczególnym uwzględnieniem nadzoru judykacyjnego	113
2.10. Niejednorodność pojęcia nadzoru	119
2.11. Pojęcia pochodne kontroli i nadzoru	120
2.11.1. Informacje ogólne	120
2.11.2. Koordynacja	120
2.11.3. Kierownictwo	122
2.12. Konkluzje	125

ROZDZIAŁ 3. Wytyk judykacyjny/wytyk sądu wyższej instancji	
(art. 40 p.u.s.p.)	135
3.1. Specyfika kontroli nad sędzią dokonywana w związku z tokiem instancji (bądź nadzorem judykacyjnym)	135
3.2. Ustrojowy charakter wytyku judykacyjnego	142
3.2.1. Informacje ogólne	142
3.2.2. Cel wytyku judykacyjnego	149
3.2.3. Szczegółowa charakterystyka wytyku judykacyjnego	153
3.3. Procesowy wymiar wytyku – częściowe zespolenie postępowania w sprawie orzeczenia wytyku judykacyjnego z rozpoznaniem sprawy przez sąd wyższej instancji (z postępowaniem „w sprawie”)	157
3.3.1. Stosunek wytyku judykacyjnego do rozpoznania sprawy w toku instancji	157
3.3.2. Zaskarżalność wytyku judykacyjnego	166
3.3.2.1. Informacje ogólne	166
3.3.2.2. Przepisy rządzące procedurą odwoławczą od postanowień w sprawie wytyku judykacyjnego	169
3.3.2.3. Charakter orzeczenia Sądu Najwyższego wydanego w toku postępowania odwoławczego w sprawie wytyku judykacyjnego	170
3.3.3. Podmioty informowane o orzeczeniu wytyku judykacyjnego	172
3.3.4. Czynności procesowe towarzyszące orzeczeniu wytyku judykacyjnego	175
3.3.4.1. Informacje ogólne	175
3.3.4.2. Wpływ złożenia wyjaśnień na orzeczenie postanowienia w przedmiocie wytyku	178
3.3.4.3. Problem umorzenia postępowania w sprawie wytyku wskutek złożenia przez sędziego pisemnych wyjaśnień	180
3.3.4.4. Relacja złożenia pisemnych wyjaśnień do prawa do wniesienia odwołania od wytyku judykacyjnego	182

3.3.5. Wpływ cofnięcia środka zaskarżenia na możliwość orzeczenia wytyku judykacyjnego (na przykładzie apelacji)	183
3.3.6. Problem <i>votum separatum</i> w postanowieniu w przedmiocie udzielenia wytyku judykacyjnego	189
3.3.7. Wytyk a zdanie odrębne	192
3.3.7.1. Zdanie odrębne zgłoszone w składzie w pełni zawodowym	192
3.3.7.2. Zdanie odrębne zgłoszone przez sędziego w składzie ławniczym	199
ROZDZIAŁ 4. Wytyk Sądu Najwyższego	203
4.1. Ustrojowy i procesowy charakter wytyku SN	203
4.1.1. Informacje ogólne	203
4.1.2. Definicja „sprawy” z art. 97 § 1 ustawy o SN	214
4.2. „Głębokość” (zakres) wytyku SN	218
4.2.1. Możliwość orzeczenia wytyku SN wyłącznie sądowi pierwszej instancji	218
4.2.2. Prawo do orzeczenia „podwójnego” wytyku SN	220
4.2.3. Wytyk SN a instytucja przedsądu w skardze kasacyjnej	221
4.2.3.1. Informacje ogólne	221
4.2.3.2. Sytuacja gdy skarga kasacyjna nie czyni zadość wymogom art. 398 ⁹ k.p.c.	223
4.2.3.3. Sytuacja dopuszczenia orzeczenia wytyku SN na etapie przedsądu w przypadku przyjęcia skargi kasacyjnej do merytorycznego rozpoznania	224
4.3. Problem „autowytyku” SN	227
ROZDZIAŁ 5. Wprowadzenie do problematyki wewnętrznego nadzoru administracyjnego	231
5.1. Informacje ogólne	231
5.2. Ustrojowa pozycja prezesa sądu	237
5.2.1. Informacje podstawowe	237
5.2.2. Prezes sądu jako sędzia	240

5.2.3.	Prezes sądu jako organ wykonujący (bieżącą) działalność administracyjną sądu	257
5.2.4.	Prezes sądu jako podmiot odpowiedzialny za sprawowanie wewnętrznego nadzoru administracyjnego	273
5.2.5.	Relacja uprawnień z zakresu wewnętrznego nadzoru administracyjnego do bieżących działań administracyjnych realizowanych przez prezesa sądu	288
ROZDZIAŁ 6. Czynności i środki wewnętrznego nadzoru administracyjnego		
6.1.	Ogólna charakterystyka wewnętrznego nadzoru administracyjnego	293
6.2.	Czynności bieżącego wewnętrznego nadzoru administracyjnego (art. 37 § 1 p.u.s.p.)	298
6.3.	Zarządzenia nadzorcze	301
6.4.	Wizytacje i protokoły wizytacji	309
6.4.1.	Wizytacje	309
6.4.2.	Plany nadzorcze	316
6.4.3.	Specyfika instytucji powierzenia na przykładzie wizytacji	318
6.4.4.	Sędziowie wizytatorzy	320
6.4.4.1.	Informacje ogólne	320
6.4.4.2.	Problematyka <i>iudex inhabilis</i> w przypadku sędziów wizytatorów	324
6.4.4.3.	Kwestia przyporządkowania organizacyjnego sędziów wizytatorów z sądów rejonowych.	326
6.4.4.4.	Kwestia odpowiedniego zastosowania art. 79 p.u.s.p. do sędziów w stanie spoczynku, którym powierzono pełnienie funkcji sędziów wizytatorów	329
6.4.5.	Narady w trakcie wizytacji (§ 10 ust. 2 r.n.a.)	329
6.4.6.	Protokoły wizytacji	332
6.4.6.1.	Informacje ogólne	332
6.4.6.2.	Zastrzeżenia i uwagi do protokołu wizytacji	334
6.4.6.3.	Charakter protokołu wizytacji	336
6.4.7.	Narada powizytacyjna (§ 10 ust. 7 r.n.a.)	337

6.5.	Lustracja sądu	339
6.6.	Sprawnościowe zwrócenie uwagi (art. 37 § 4 p.u.s.p.)	342
6.6.1.	Ogólny charakter sprawnościowego zwrócenia uwagi	342
6.6.2.	Procedura odwoławcza (postępowanie <i>quasi-dyscyplinarne</i>)	347
6.7.	Uchylenie czynności administracyjnej niezgodnej z prawem (art. 37 § 3 p.u.s.p.)	351
6.7.1.	Charakter ogólny	351
6.7.2.	Problem konkurencyjności uchylenia czynności niezgodnej z prawem względem sprawnościowego zwrócenia uwagi w zakresie realizacji art. 13 ust. 1 u.s.n.p. – podjęcia czynności nadzorczych w związku z orzeczoną przewlekłością postępowania sądowego	353
6.8.	Administracyjne zwrócenie uwagi (art. 37e § 1, 3 i 4 p.u.s.p.)	355
6.9.	Zalecenia zmiany podziału czynności (art. 37e § 2 p.u.s.p.)	363
ROZDZIAŁ 7. Czynności i środki zewnętrznego nadzoru administracyjnego		
7.1.	Informacje ogólne oraz zakres zewnętrznego nadzoru administracyjnego	367
7.2.	Pozycja ustrojowa podmiotów sprawujących zewnętrzny nadzór administracyjny	373
7.2.1.	Informacje ogólne	373
7.2.2.	Minister Sprawiedliwości	373
7.2.3.	Krajowa Rada Sądownictwa	375
7.3.	Czynności zewnętrznego nadzoru administracyjnego	375
7.3.1.	Ustalenie ogólnych kierunków wewnętrznego nadzoru administracyjnego	375
7.3.2.	Zarządzenia ministerialne (art. 37g § 1 pkt 3 <i>in fine</i> p.u.s.p.)	378
7.3.3.	Wizytacja i lustracja	379
7.3.4.	Ministerialne zwrócenie uwagi (art. 37ga p.u.s.p.)	385
7.3.5.	Informacje roczne oraz ich oceny	388

ROZDZIAŁ 8. Czynności kontroli i nadzoru nad ławnikami	393
8.1. Informacje ogólne	393
8.2. Problematyka kontroli działalności orzeczniczej ławników	394
8.3. Kontrola pozaorzeczniczej działalności ławników	400
8.4. Nadzór nad pozaorzeczniczą działalnością ławników	403
8.4.1. Informacje ogólne	403
8.4.2. Odwołanie ławnika przez radę gminy (art. 166 § 2 pkt 2–4 p.u.s.p.)	403
8.4.3. Zawieszenie prawa do powołania ławnika do składów orzekających (art. 167 § 1 p.u.s.p.)	405
8.5. Szczególny przypadek ławników elektów (ławników <i>in spe</i>)	407
Zakończenie	411
Bibliografia	417
Literatura przedmiotu	417
Monografie, komentarze, podręczniki oraz rozdziały w opracowaniach zbiorowych	417
Artykuły w czasopiśmie	430
Glosy	435
Inne źródła	437
Źródła prawa	437
I. Obowiązujące	437
Konstytucje	437
Akty prawa międzynarodowego	437
Ustawy	437
Rozporządzenia	441
Akty prawa wewnętrznego	441
II. Nieobowiązujące	442
Przepisy <i>quasi</i> -zaborcze	442
Konstytucje	442
Ustawy	442
Rozporządzenia	443
Inne	443

Wykaz orzecznictwa	444
I. Trybunał Konstytucyjny	444
II. Sąd Najwyższy	444
Wyroki	444
Postanowienia	445
Orzeczenia	445
Uchwały	446
III. Sądy administracyjne	446
Wyroki	446
Postanowienia	447
Uchwały	447
Wykaz schematów	449